

Laatija: Kepa ry

Vastauksen määräpäivä: 30.11.2015

Vapaaehtoistyön koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän raportti VM005:00/2015

Sisältö

Johdanto, Tausta	1
Jakelu.....	2
Aikataulu, Vastuuvalmistelijan yhteystiedot:.....	4
Kommentoi työryhmän esityksiä.....	4

Johdanto, Tausta

Johdanto

Valtiovarainministeriö asetti 9.2 -30.10.2015 työryhmän selvittämään vapaaehtoistyön lainsäädännön kehittämistarpeita ja ohjeistuksen täsmentämistä sekä ministeriöiden koordinoitavastuita vapaaehtoistoimintaa koskevan lainvalmistelun sekä vapaaehtoistoiminnan yleisten edellytysten luomisen osalta. Työryhmän asettaminen perustuu valtioneuvoston demokratiapoliittisen selonteon (VNS 3/2014 vp.) linjaukseen siitä, että vapaaehtoistyön lainsäädännön ja ohjeistuksen kehittämistarpeita tulisi selvittää, koska niissä on nähty epäselvyyksiä, jotka haittaavat vapaaehtoistoimintaa. Esimerkiksi kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE on esittänyt, että vapaaehtoistoiminnan edellytyksiä tukevaa lainsäädäntöä ja toimintatapoja tulee edistää mm. reunaehtoja selkeyttämällä ja tulkinnanvaraisia kohtia auki kirjoittamalla.

Tausta

Työryhmän tehtävänä oli selvittää vapaaehtoistyön lainsäädännön kehittämis- ja ohjeistuksen täsmentämistarpeet. Työryhmä selvitti myös ministeriöiden koordinoitavastuita vapaaehtoistoimintaa koskevan lainvalmistelun sekä vapaaehtoistoiminnan yleisten edellytysten luomisen osalta. Työnsä päätteeksi työryhmä antaa raportissaan suosituksensa mahdollisista muutoksista ja jatkovalmistelusta.

Työryhmän puheenjohtajana toimi neuvotteleva virkamies Arja Terho (VM) ja sihteereinä neuvotteleva virkamies Niklas Wilhelmsson (OM) ja tiedottaja Marja-Leena Laakso (VM). Työryhmän jäseninä olivat ylitarkastaja Timo Annala (VM), ylitarkastaja Hannu Tolonen (OKM), neuvotteleva virkamies Lassi Kauttonen (STM), ylitarkastaja Johanna Nyberg (TEM), yksikönpäällikkö Jyrki Nissilä (UM), erityisasiantuntija Riikka Karjalainen (VNK), johtava veroasiantuntija Lauri Savander (Verohallinto), toiminnanjohtaja Anitta Raitanen (Kansalaisareena)

Jakelu

Jakelu:

Aalto-yliopisto	Eduskunnan kanslia	Lausunto annettu:	28.10.2015
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry	Elinkeinoelämän valtuuskunta	Lausunto annettu:	27.11.2015
Eiintarvikeurvallisuusvirasto	Eiintarvikeurvallisuusvirasto	Lausunto annettu:	30.11.2015
Elintarvikeurvallisuusvirasto Evira	Geologian tutkimuskeskus	Lausunto annettu:	30.11.2015
Helsingin vapaaehtoisryön neuvottelukunta	Helsingin yliopisto	Lausunto annettu:	30.11.2015
Ilmatieteen laitos	Itä-Suomen yliopisto	Lausunto annettu:	30.11.2015
Jyväskylän yliopisto	Kilpailu- ja kulttajavirasto	Lausunto annettu:	26.11.2015
Kirkkohallitus	Kotimaisten kielten tutkimuskeskus	Lausunto annettu:	4.11.2015
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti	Lapin yliopisto	Lausunto annettu:	30.11.2015
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	Lapsiasiavaltuutettu	Lausunto annettu:	30.11.2015
Lastensuojelun keskusliitto	Lastensuojelun keskusliitto	Lausunto annettu:	20.11.2015
Lastensuojelun keskusliitto	Liikenne- ja viestintäministeriö	Lausunto annettu:	30.11.2015
Liikenteen turvallisuusvirasto	Luonnonvarakeskus	Lausunto annettu:	20.11.2015
Maa- ja metsätalousministeriö	Maanmittauslaitos	Lausunto annettu:	30.11.2015
Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry	Näkövammaisten keskusliitto ry	Lausunto annettu:	30.11.2015
Oikeuskanslerinvirasto	Opetus- ja kulttuuriministeriö	Lausunto annettu:	30.11.2015
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Opetushallitus		
Oulun yliopisto			

Patentti- ja rekisterihallitus
Poliisihallitus
Poliisihallitus

Lausunto annettu:
25.11.2015

Puolustusministeriö
Pääesikunta
Pääkaupunkiseudun monikulttuurijärjestöjen yhteistyöverkosto
Moniheli ry)
Samfundet Folkhälsan i svenska Finland rf
Seta
Sisäministeriö
Sisäministeriö

Lausunto annettu:
27.11.2015

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto annettu:
27.11.2015

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
Suomen Kuntaliitto ry

Lausunto annettu:
27.11.2015

Suomen luonnonsuojeluliitto
Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi
Suomen partiolaiset
Suomen setlementtiliitto
Suomen syöpäyhdistys
Suomen työväen urheiluliitto TUL ry
Suomen ympäristökeskus
Suomen Yrittäjät ry
Svenska handelshögskolan
Svenska studiecatedralen
Säteilyturvakeskus
Taideyliopisto
Tampereen teknillinen yliopisto
Tampereen yliopisto
Tasa-arvovaltuutettu
Tasa-arvovaltuutettu

Lausunto annettu:
17.11.2015

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
Terveystieteiden tutkimuskeskus
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tilastokeskus
Tilastokeskus

Lausunto annettu:
27.11.2015

Turun yliopisto
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausunto annettu:
25.11.2015

Työ- ja elinkeinoministeriö
Työterveyslaitos
Ulkoasiainministeriö
Ulkopoliittinen instituutti

Vaasan yliopisto
Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio Valo ry
Vattokonttori
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
Valtioneuvoston kanslia
Valtiorainministeriö
Verohallinto
Verohallinto
Viestintävirasto
Väestörekisterikeskus
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ympäristöministeriö
Abo Akademi

Aikataulu, Vastuuvaimistelijan yhteystiedot:

Aikataulu

Työryhmän mietintö on lausunnolla 14.10.-30.11.2015

Vastuuvaimistelijan yhteystiedot:

Työryhmän puheenjohtaja neuvotteleva virkamies Arja Terho, valtiovaraministeriö,
arja.terho@vm.fi, puh. 0295530235
Työryhmän sihteeri neuvotteleva virkamies Niklas Wilhelmsson, oikeusministeriö,
niklas.wilhelmsson@om.fi, puh. 02951 50348

Kommentoi työryhmän esityksiä

Ehdotus 1: Vapaehtoistyön koordinoimnin vastuuministeriksi määritellään oikeusministeriö ja valtioneuvoston demokraatiaverkosto seuraa ehdotettujen uudistusten etenemistä

Vapaehtoistyön koordinointi on olennainen tekijä vapaehtoistyön toimintaedellytysten kehittämässä. Pidämme hyvänä ehdotusta, että vapaehtoistyön koordinaattoriksi määritellään oikeusministeriö, ja että ehdotettujen uudistusten toimeenpanoa seuraa valtioneuvoston demokraatiaverkosto.

Ehdotus 2: Luodaan verkkosivu, jossa vapaehtoistoimintaa koskevat ohjeet järjestöille ja vapaehtoisille ovat selkeällä kielellä.

Pidämme hyvänä työryhmän ehdotusta koota vapaaehtoistoimintaa koskevat ohjeet samalle tukisivustolle. Tiedonsaanti helpottaa olennaisesti niin vapaaehtoistyön tarjoamista kuin sen tekemistä, ja on suotavaa, että viranomaiset tekevät tässä yhteistyötä myös ohjeistusten yhtenäistämisen näkökulmasta. Esitämme, että suomen ja ruotsin rinnalla tietoa on tarjolla myös englanniksi.

Ehdotus 3: Tarkistetaan vero-ohjeiden selkeys vapaaehtoistyön näkökulmasta ja ne linkitetään tulevaan vapaaehtoistyön portaaliin. Selvitetään mahdollisuutta verovapaiden kustannusten korvausten soveltamisalan laajentamiseen sekä matkakustannusten enimmäismäärän riittävyttä.

Pidämme tärkeänä vapaaehtoistyöhön liittyvien vero-ohjeiden kehittämistä. Toivomme, että samalla korjataan verotukseen liittyvät epäselvyydet ja tehdään tarvittavat lainsäädäntömuutokset verovapaiden kulukorvausten osalta. Esimerkiksi rajauksia päivärahojen maksamiseen tai kilometrikorvauksiin liittyen on arvioitava uudelleen siten, ettei vapaaehtoistyölle aseteta keinotekoisia rajoituksia. Vapaaehtoistyöstä aiheutuvat kulut on voitava korvata verovapaasti niin kotimaassa kuin ulkomailla tapahtuvasta vapaaehtoistyöstä.

Suomeen ulkomailta tulevien vapaaehtoisten osalta niin sanotun taskurahan verotus kaipaa myös tarkistamista. Toivomme Suomen asettuvan samalle linjalle muiden pohjoismaiden kanssa, jotka sallivat pienimuotoisen taskurahan maksamisen verovapaasti.

Kannatamme lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamisen selvittämistä ja vaikutusten arviointia.

Ehdotus 4: Selkiytetään ohjeita ja lisätään tiedotusta työttömän oikeudesta tehdä vapaaehtoistyötä menettämättä työttömyysturvaa. Työttömät saavat tehdä vapaaehtoistyötä, mutta asiaan on liittynyt paljon väärinkäsityksiä.

Pidämme hyvänä ehdotusta tarkentaa TE-toimistojen ohjeistuksia vapaaehtoistyöhön liittyen, jotta voidaan taata työttömän oikeus vapaaehtoistyöhön työttömyysturvaa menettämättä. Toivottavaa on, että viranomaiset kannustaisivat työttömiä vapaaehtoistyöhön ja näkisivät vapaaehtoistyön työllistymistä ja työkykyä tukevana toimintana. Vapaaehtoistyötä ei saa rinnastaa työhön, kokoaikaiseen opiskeluun tai yritystoimintaan, eikä työttömyyskorvausta saa lakkauttaa edes selvitysten ajaksi, niin kauan kuin vapaaehtoistyötä tekevä ei kieltäydy tarjotusta palkkatyöstä vapaaehtoistyöhön vedoten. Vapaaehtoistyötä tulee voida tehdä myös Suomen rajojen ulkopuolella samoin ehdoin.

Ehdotus 5: Ohjeistus tarvittavista vakuutuksista, vastuista ja tietosuojakysymyksistä kootaan vapaaehtoistoimijoille suunnattuun portaaliin.

Ohjeistusten kokoaminen vapaaehtoistoimintaan liittyvistä vakuutuksista, vastuista ja tietosuojakysymyksistä on hyvä aloite vapaaehtoisten tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi. Ohjeistuksessa tulee huomioida kotimaassa tapahtuvan vapaaehtoistyön lisäksi kansainvälinen vapaaehtoistyö.

Ehdotus 6: Luodaan yhteinen avustusten hakujärjestelmä vapaaehtoisille. Avustuksia voisi jatkossa hakea yhdeltä luukulta.

Kannattamme ehdotusta selvittää mahdollisuutta valtionhallinnon yhteiseen avustusten hakujärjestelmään. Toivomme, että samalla kiinnitetään huomiota avustusten hakukäytäntöihin ja niiden selkeyttämiseen ja keventämiseen soveltuvilta osin.

Ehdotamme lisäksi, että vapaaehtoisyyden huomioon ottaisiin valtionavustuksen tuetussa yhdistystoiminnassa positiivisena lisäarvona ja että vapaaehtoisyyttä voitaisiin laskea osaksi omarahoitusta määrittäessään sille työn laatu vastaava rahallinen arvo.

Ehdotus 7: Lupa- ja ilmoitusmenettelyä vapaaehtoisuudella kevennetään ja lupahakemukset kootaan yhteen paikkaan. Esimerkiksi hygieniapassin suhteen tarvitaan lisää tiedottamista, sillä vastoin yleistä väärinkäsitystä passia vaaditaan vapaaehtoisuudella vain harvoin.

Kannattamme tiedon kokamista ja käytäntöjen yhtenäistämistä lupa- ja ilmoitusmenettelyihin liittyen. Samoin kannattamme kevennyttä järjestysmieskortin tarpeen osalta pienissä yleisötilaisuuksissa.

Ehdotus 8: Rahankeräyslain ja arpajaislain uudistamista selvitetään. Rahankeräyslupien myöntämistä voitaisiin helpottaa ja pienarpajaisien kattoa korottaa.

Pidämme hyvänä ehdotusta rahankeräyslain uudistamisen jatkamisesta ja toimivien käytäntöjen kehittämisestä. Rahankeräyslupahojelmissa on huomioitava yhdistysten muuttunut toimintaympäristö ja uudet toimintatavat, esimerkiksi jaottelusta paikallisiin ja valtakunnallisiin toimijoihin on syytä luopua.

Toivomme, että uudistuksessa etsitään ratkaisumalleja, jotka edistävät rahankeräysten luotettavuutta ja avoimuutta ja tukevat samalla alan valvontaa ja tilastointia. Pidämme tärkeänä, että rahankeräys on jatkossakin sallittua vain yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Uudistuksessa tulee huomioida erityisesti pienten ja vapaaehtoisuudella toimivien järjestöjen näkökulma. Lupa-asioiden hallintoon on turvattava riittävät resurssit, jotta käsitteily nopeutuu.

Kannattamme ehdotusta arpajaislain kehittämistarpeen selvittämisestä.

Ehdotus 9: Aktiivisen kansalaisuuden opettamista ja tietoisuutta yhteiskunnallisen toiminnan monimuotoisuudesta kehitetään osana opetussuunnitelmien uudistamista. Koulujen ja järjestöjen yhteistyötä edistetään ja Opetushallitus suosittelee kouluille hyviä yhteistyökäytäntöjä. Selvitetään mikä vaikutus IB-tutkintojen pakollisella vapaaehtoisuudella osallistumisella on ollut opiskelijoiden myöhemmälle kiinnostukselle vapaaehtoisuutta kohtaan.

Pidämme tärkeänä aktiivisen kansalaisuuden painottamista kaikessa – niin formaalissa kuin nonformaalissa – kasvatuksessa ja koulutuksessa. Toivomme, että kansalaisuus nähdään kansalliset rajat ylittävänä maailmankansalaisuutena, joka tukee pyrkimystä kohti kestävää tulevaisuutta ja globaalia oikeudenmukaisuutta. Kannatamme työryhmän ehdotusta tukea järjestöjen ja koulujen hyvien yhteistyömallien levittämistä.

Yleiset kommentit työryhmän raportista

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto vapaaehtoistyön toimintaedellytysten kehittämistä selvittäneen työryhmän raporttiin.

Kepa on globaalien kehityskysymysten parissa toimivien kansalaisjärjestöjen kattojärjestö. Monet jäsenemme ovat pieniä ja keskisuuria järjestöjä, joiden toimintaan ohjeiden selkeyttämisellä ja erityisesti viranomaisbyrokratian keventämisellä on merkittäviä vaikutuksia. Monet esitetyistä toimenpiteistä ovat tervetulleita ja parantavat vapaaehtoistyön edellytyksiä. Toivomme, että kehittämistoimenpiteissä huomioidaan kautta linjan kansainvälinen vapaaehtoistyö.

